

Hastighet och trafiksäkerhet

Lars Olov Sjöström 2023

Introduktion - film

Det här händer om du krockar – film från STR

<https://www.youtube.com/watch?v=as53Zm5L5pY>

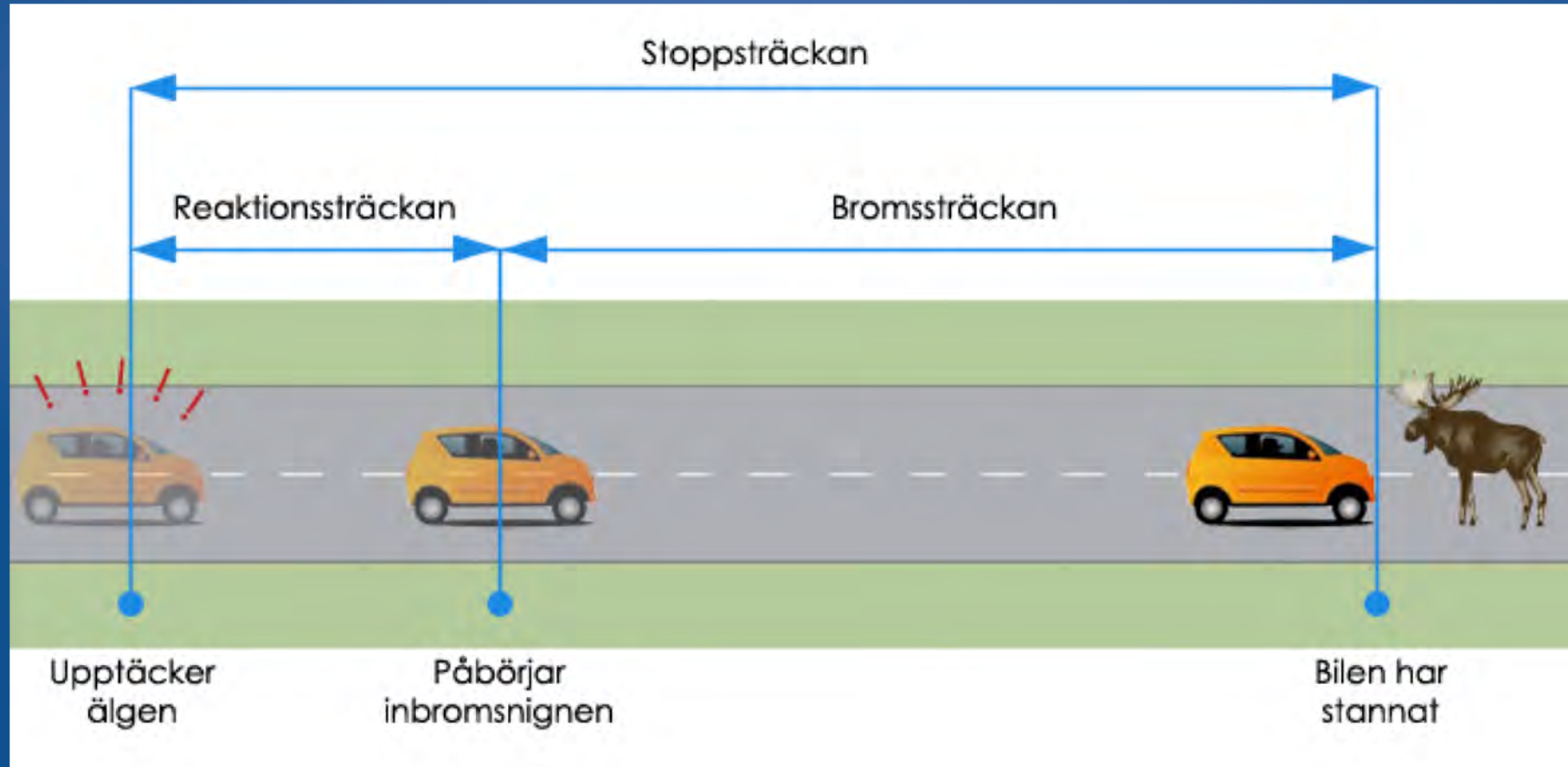

INGEN SKA DÖ
AV RATTFYLLERI

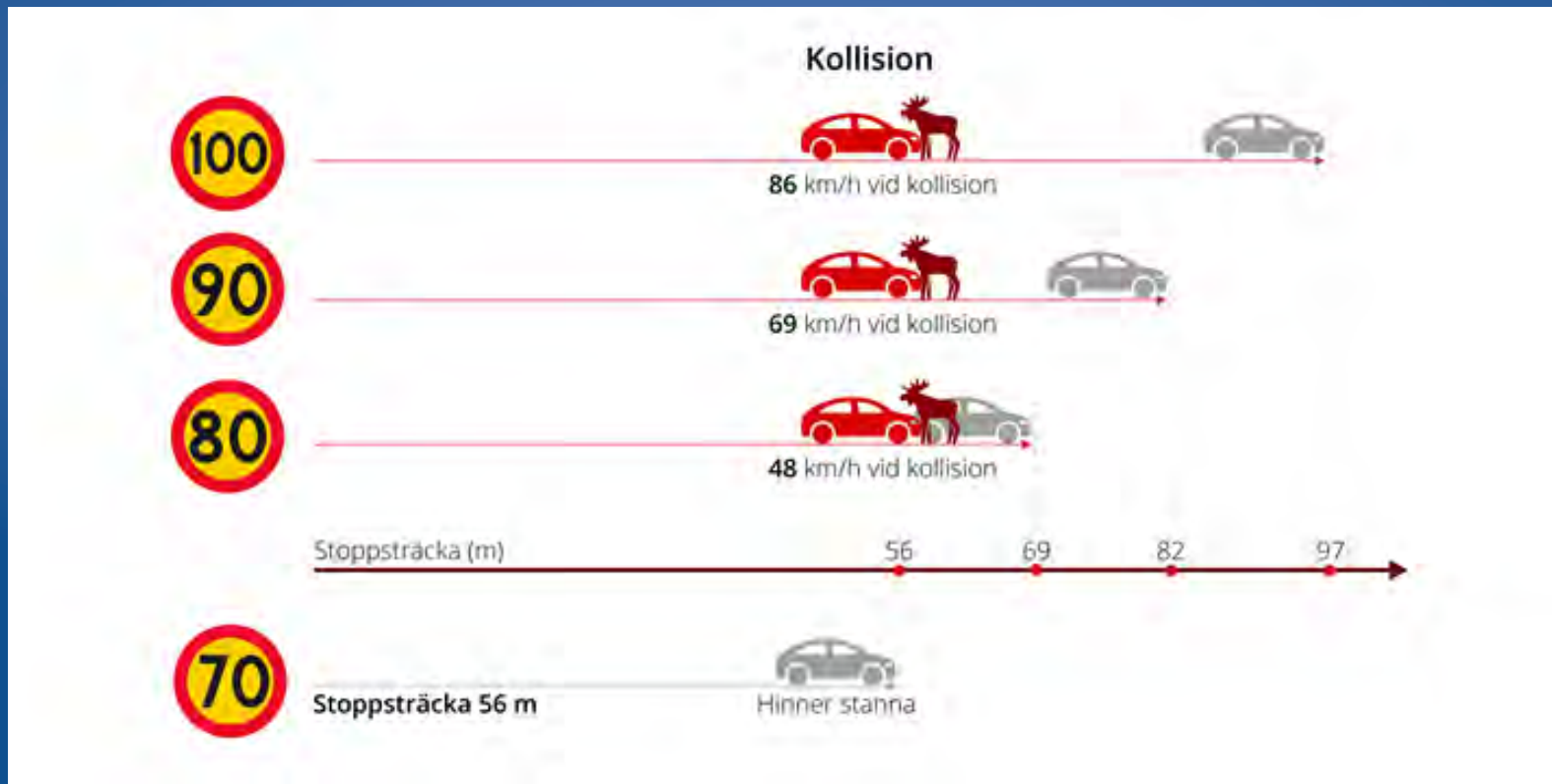
Vad är problemet med för höga hastigheter?

- Höga hastigheter ökar olycksrisken
- Höga hastigheter ökar risker för skador och död vid olycka
- Höga hastigheter ökar utsläppen, bl.a. av koldioxid

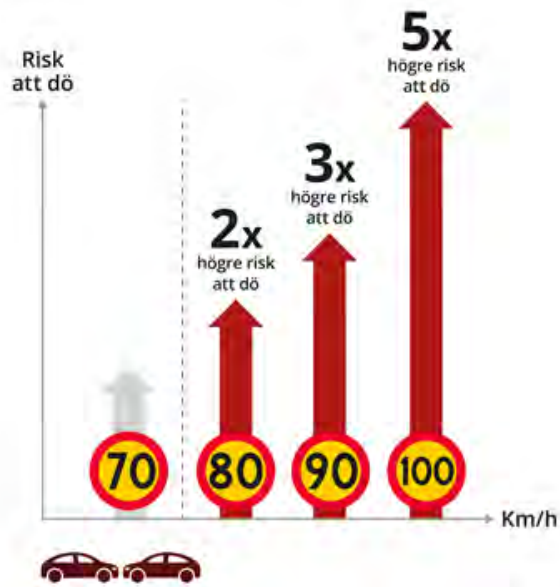
Högre fart ger längre stoppsträcka och ökar olycksrisken

En älg befinner sig 56 meter framför bilen. Hinner du stanna?

Hastighet och krockvåld

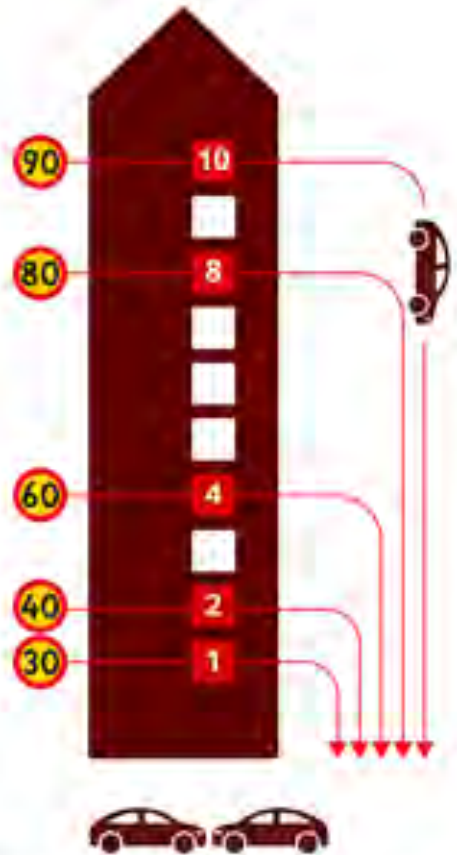

Ökad risk att dö vid frontalkrock i förhållande till 70 km/tim

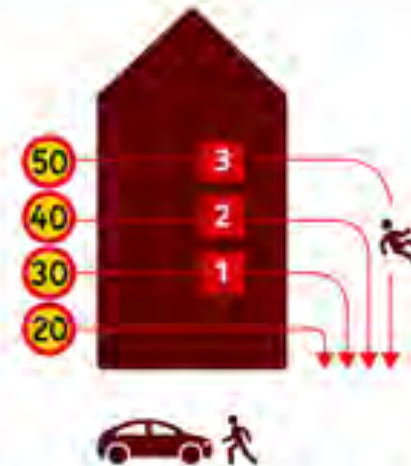
- Risken att dö i en frontalkrock ökar för varje hastighetshöjning från 70 km/tim upp till 100 km/tim
- Sambandet utgår från att den som åker i bilen använder bälte, färdas i en bil av hög säkerhetsstandard samt krockar med en bil i samma viktklass.
- Även faktorer som ålder och hälsa kan påverka risken.

Källa: Trafikverket

Hur mycket krockvård tål en människokropp?

En frontalkrock i 90 km/h är som att falla från tionde våningen.

Att bli påkörd i 50 km/h är som att ramla från tredje våningen.

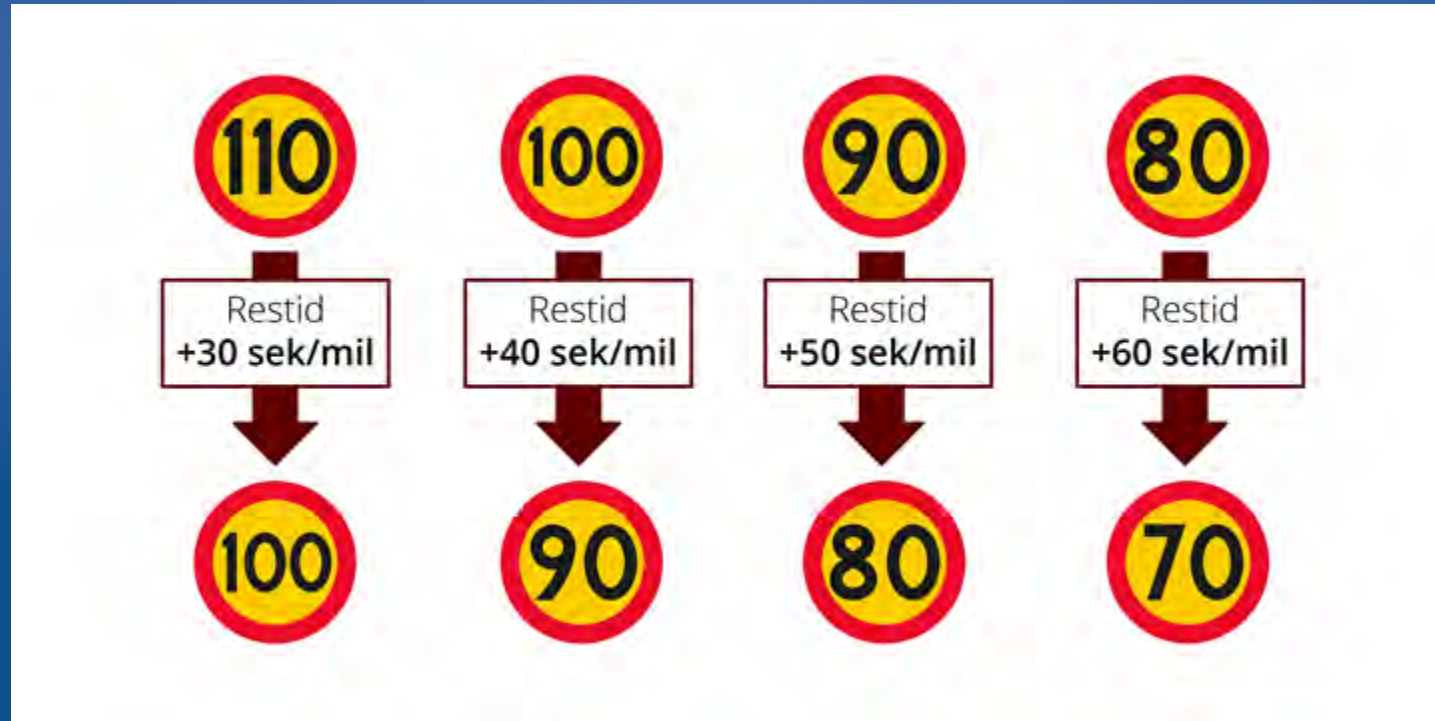
Varför 30 km/h?

Vägavsnitt med 30 km/h förekommer i våra tätorter, t.ex. nära förskolor, skolor och äldreboenden. Det finns en anledning:

- Om en oskyddad trafikant, t.ex. en fotgängare eller cyklist blir påkörd i 30 km/h är risken för dödsfall cirka 10 %
- Om påkörningen sker i 50 km/h är risken hela 80 %

Hur mycket längre tid tar resan med lägre hastighet?

Hastigheter på statliga vägar idag

	Utgångs- värde 2020	2022	Nödändigt tillstånd 2030	Bedömd utveckling mot mål
Andel inom hastighets- gräns, statligt vägnät	49,4 %	53,9 %	80 %	Ej i linje
Reshastighet	76,8 km/tim	75,6 km/tim	73 km/tim	I linje

Källa: Analys av trafiksäkerhetsutvecklingen 2022, Trafikverket 2023

Hastigheter på kommunala vägar idag

	Utgångs- värde 2020	2021	Nödändigt tillstånd 2030	Bedömd utveckling mot mål
Andel trafikarbete inom hastighetsgräns kommunalt vägnät*	67 %	63 %	80 %	Ej i linje
Genomsnittlig reshastighet	46 km/tim	47 km/tim	43 km/tim	Ej i linje

Källa: Analys av trafiksäkerhetsutvecklingen 2022, Trafikverket 2023
Kommentar: Under 2022 gjordes inga hastighetsmätningar på det kommunala huvudvägnätet.

Lagstiftning om hastigheter

Bestämmelser som reglerar hastighetsanpassning:

- Trafikförordning (1998:1276)
- Lokala trafikföreskrifter
- Föreskrifterna meddelas i huvudsak av kommuner, länsstyrelser, polismyndigheter, Trafikverket och myndigheter som har hand om väg- eller gatuhållningen.

INGEN SKA DÖ
AV RATTFYLLERI

Trafikförordningen (1998:1276) – senaste ändring 2023

- Övergripande om hastighetsanpassning i förordningen:

3 kap. 14-15 §§

”Ett fordons hastighet skall anpassas till vad trafiksäkerheten kräver. Hänsyn skall tas till väg-, terräng-, väderleks- och siktförhållandena, fordonets skick och belastning samt trafikförhållandena i övrigt. Hastigheten får aldrig vara högre än att föraren behåller kontrollen över fordonet och kan stanna det på den del av den framförvarande vägen eller terrängen som han eller hon kan överblicka och framför varje hinder som går att förutse.”

- Trafikförordningen anger också att Trafikverket respektive kommunerna får meddela föreskrifter om högsta tillåtna hastighet

Påföljder vid fortkörning

- Den som framför ett fordon i en högre hastighet än vad som är tillåtet på en viss vägsträcka gör sig skyldig till fortkörning enligt 3 Kap 17§ Trafikförordningen
- Påföljden för brottet är penningböter (14 Kap. 3§ Trafikförordningen)
- I det fall fortkörningen anses vara allvarlig kan föraren istället dömas för vårdslöshet i trafik, alternativt grov vårdslöshet i trafik i enlighet med Trafikbrottslagen.
- Påföljderna för dessa brott är dagsböter respektive fängelse i upp till två år (Trafikbrottslagen 1951:649, 1§)
- Beräkningen av dagsbotbeloppet vid strafföreläggande framgår av Riksåklagarens riktlinjer (R å R 2 0 0 7 : 2)
- Beroende på vilken hastighet som faktiskt har hållits vid fortkörningen finns också en risk att förarens körkort kan bli återkallat.

ISA – ett stöd för hastighetsanpassning

Så fungerar ett ISA-system

- Med hjälp av GPS-teknik registrerar ISA-systemet fordonets hastighet och jämför den med gällande hastighetsbegränsning just där föraren befinner sig.
- På en display på instrumentbrädan ser föraren hela tiden gällande hastighetsbegränsning på den väg föraren färdas på.
- Det förekommer också ISA-system som hämtar informationen om gällande hastighetsgräns via så kallad skyltavläsning.
- ISA-systemen har inbyggd loggningsfunktion

Bilder: Folksam

Källor:

- *Förstudie Villkorlig körkortsåterkallelse med ISA vid hastighetsöverträdelse (TRV 2017/93912)* Tomas Jonsson, Lars Olov Sjöström, Mia Boström & Anna Welleman 2019
- *Slutrapport Fortsatt arbete med förstudie Villkorlig körkortsåterkallelse med ISA vid hastighetsöverträdelse (TRV 2020/26196)*, Tomas Jonsson & Lars Olov Sjöström 2022

Tidigare erfarenheter från verksamhet med ISA

Erfarenheter från storskaliga försök med ISA 1999-2002 i Borlänge, Lidköping, Lund och Umeå.

- Bättre trafiksäkerhet utan att restiden förlängs
- Spridningseffekter på övrig trafik
- Deltagarna i försöken upplevde att man blivit en bättre bilförare med ISA och att det är lättare att hålla hastighetsgränserna med ISA
- Hög acceptans för ISA

Källa: *Intelligent Stöd för Anpassning av hastighet (ISA). Resultat av storskalig försöksverksamhet i Borlänge, Lidköping, Lund och Umeå under perioden 1999-2002, Vägverket 2002*

Forskningsprojektet "Grönt Ljus"

Erfarenheter från forskningsprojektet "Grönt Ljus" 2011-2012

- Halvering av de totala hastighetsöverträdelserna i testgruppen jämfört med kontrollgruppen under försöksperioden
- Mer än 90 procent av deltagarna i testgruppen angav i utvärderingen att Grönt Ljus hade gjort det lättare för dem att hålla rätt hastighet.
- Incitamentet lägre försäkringspremie fungerade också bra. Nio av tio i
- försöksgruppen fick någon premierabatt baserat på sin körning och sex av tio fick minst 25 procents rabatt.
- Projektet visade att det går att förändra körbeteende och körstil genom att kombinera hastighetsstöd med ekonomiska incitament. Flera försäkringsbolag erbjuder sådana lösningar.

Källa: Stigson, Helena, Krafft, Maria, Kullgren, Anders och Rizzi, Matteo, *Grönt Ljus. Kan en säkrare trafik uppnås med hjälp av ISA (Intelligent Stöd för Anpassning av hastighet) kopplad till en bonusgrundad bilförsäkring?*, Stockholm 2012

MHF:s förslag till införande av ”Körkort med villkor om ISA”

MHF vill att det genomförs en försöksverksamhet med villkorat körkort för fortkörare. Det innebär bl.a. att:

- Transportstyrelsen bör få i uppdrag att lämna förslag till ändring i körkortslagstiftningen eller ta fram förslag till utformning av en tillfällig lagstiftning för en försöksverksamhet där förare som fått eller riskerar få sitt körkort återkallat p.g.a. hastighetsöverträdelse ges möjlighet att ansöka om körkort med villkor om ISA.
- En kravspecifikation över funktioner, utformning samt installation och integration mot fordon bör tas fram för att ligga till grund för de ISA-system som skall godkännas av Transportstyrelsen.
- Regeringen behöver fatta beslut om ändring av körkortslagstiftning eller införa tillfällig lagstiftning för ett försöksprojekt med villkor om ISA.
- Körkortsförordningen (1998:980) behöver uppdateras och anpassas.
- Den nationella vägdatabasen (NVDB) behöver vara uppdaterad och aktuell

Från MHF:s aktuella handlingsprogram

MHF ska verka för att

- hastighetsgränserna sätts så att de av trafikanterna uppfattas som väl motiverade både på det statliga och det kommunala vägnätet,
- flexibla hastighetsgränser införs i utökad omfattning,
- vägunderhållet inte blir eftersatt så att säkerheten hotas eller att hastighetsgränser sänks för att kompensera dåligt skötta vägar,
- övervakningen av hastighetsefterlevnaden ska kompletteras med modern teknik som ISA-system,
- inkomstrelaterade fortkörningsböter enligt finsk modell införs,
- ett särskilt program, körkort med villkor om ISA, införs för fortkörare som ett alternativ till körkortsåterkallelse

Tack för uppmärksamheten

Illustration: Maria Hellqvist

INGEN SKA DÖ
AV RATTFYLLERI